

รายงานวิจัย

เรื่อง

การต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนในพื้นที่แย่งยึดโดยรัฐ: กรณีพื้นที่แก่ง
กระจาน จังหวัดเพชรบุรีและพื้นที่หนองตาแต่ม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

The Struggle for Rights of Peoples in the State-grabbed Areas:
The Cases of Kaengkrachan, Petchburi Province, and Nongtatam,
Prachuab Khirikhan Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวิชาการ

ประจำปี 2562

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง: การต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนในพื้นที่แย่งยึดโดยรัฐ: กรณีพื้นที่แก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีและกรณีพื้นที่หนองตาแต้ม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ชื่อผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ

ปีที่แล้วเสร็จ: 2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความซับซ้อนของการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนในพื้นที่ที่ถูกแย่งยึดโดยรัฐ กรณีแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และกรณีหนองตาแต้ม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร รวมถึง หนังสือ บทความวิชาการ และแหล่งข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ทั้งสิ้น 17 ฉบับ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้ ยังใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ในกรณีพื้นที่แก่งกระจาน ที่มาของปัญหาจากการแย่งยึดที่ดินจากชาวบ้าน โดยการอ้างการรักษากลุ่มป่าที่ “ใหญ่ที่สุดของประเทศ” ซึ่งนำไปสู่การบังคับอพยพย้ายถิ่นและการปิดล้อมพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินของชาวบ้าน ไปงลิค-บางกลอย การอบรมสั่งสอนและการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ขณะที่ความซับซ้อนของปัญหาในกรณีแก่งกระจาน ประกอบด้วย 1) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ จากการผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจทุนนิยมสีเขียวของรัฐ 2) การสูญเสียวิถีชีวิตของชาวบ้าน 3) การสร้างภาพความไร้เดียงสาและภาพปีศาจให้กับคนกะเหรี่ยง 4) การขับไล่และการเผาบ้านชาวกะเหรี่ยง 5) การซ้ำเติมปัญหาจากนโยบายทวงคืนผืนป่า 6) การผลักดันแก่งกระจานให้กลายเป็นพื้นที่มรดกโลก โดยที่ละเลยการแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านอย่างแท้จริง

ขณะที่ในกรณีหนองตาแต้มที่มาของปัญหาจากการแย่งยึดที่ดินจากชาวบ้านในพื้นที่หนองตาแต้ม ให้กลายเป็นที่ราชพัสดุ โดยอ้างการรักษาความมั่นคงเนื่องจากการอยู่ในพื้นที่ซึ่ง “แคบที่สุดของประเทศ” ขณะที่ความซับซ้อนของปัญหาในกรณีหนองตาแต้มมีระดับความซับซ้อนน้อยกว่าในกรณีแก่งกระจาน แต่มีความซับซ้อนมาจาก 1) การสร้างต้นทุนและค่าเสียโอกาสในชีวิตของชาวบ้าน 2) การที่รัฐฉวยเอาผลงานจากความเดือดร้อนของชาวบ้านทั้งที่รัฐคือผู้ก่อปัญหาที่แท้จริง 3) การสร้างวาทกรรมเจ็บ จน แจกให้ชาวบ้าน 4) การสร้าง “ความโรแมนติก” ให้กับความทุกข์ยากของชาวบ้าน ผ่านการบิดเบือนวาทกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาตนเองมากกว่าที่รัฐจะเป็นผู้เข้ามาดูแลตามสิทธิขั้นพื้นฐาน

ความซับซ้อนของปัญหาเหล่านี้เกิดมาจากการรวมศูนย์ผูกขาดกรรมสิทธิ์และการจัดการที่ดินและธรรมชาติโดยรัฐ ตลอดจนชุดความคิดและการดำเนินการตามกรอบ “เขียวจัด” แบบล้าสมัย หรือความพยายามรักษาที่ดินและธรรมชาติมากกว่าดูแลมนุษย์ ในแง่การต่อสู้ของชาวบ้าน งานวิจัยพบว่าทั้งกรณีแก่งกระจานและหนองตาแต้ม ชาวบ้านใช้กระบวนการทางกฎหมายและการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมสร้างเครือข่ายเพื่อเป็นวิธีการต่อสู้หลักของตนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของตนกลับคืนมา

คำสำคัญ : การแย่งยึดที่ดิน, แก่งกระจาน, หนองตาแต้ม, มรดกโลก, รางวัลบริการภาครัฐยอดเยี่ยมของสหประชาชาติ

Title: The Struggle for Rights of Peoples in the State-grabbed Areas: the Cases of Kaengkrachan, Petchburi Province, and Nongtatam, Prachub Kirikhan Province.

Researcher: Assistant Professor Dr.Khajornsak Sitthi

Year: 2022

Abstract

This research aims to 1) create an understanding on the complexity of the struggle for rights of peoples whose land was grabbed by the state in Kaengkrachan, Petchburi Province, and Nongtatam, Prachub Kirikhan province. The research is qualitative in orientation, using documentary research such as books and articles, and data from seventeen newspapers in order to create data triangulation. The research also employs in-depth interviews from 30 informants as well as participatory and non-participatory observation.

The research finds that, in the case of Kaengkrachan, the roots of the problem occurred from land grabbing by the state, citing preservation of Thailand's "largest forest complex" which led to enforced eviction and enclosure of Bangkok villagers as well as enforced education and cultural assimilation. These processes result in complexity of the problem which encompass 1) economic exploitation from the promoting of "green economy"; 2) the loss of the Karen's way of life; 3) the constructed representation of the Karen as naïve and demonized; 4) the forced expulsion and burning habitat of the Karen; 5) repercussion from the reclaiming forest policy; 6) the promotion of Kaengkrachan as a world heritage without taking villagers' concern into consideration.

In the case of Nongtatam, the root of the problems also occurred from land grabbing by the state, under the Treasury Department, from Banwangwon villagers, citing security reasons since the area is considered Thailand's narrowest area. Complexity of the case was less than that of Kaengkrachan, but was intensified further from 1) the cost and opportunity cost burdened by the villagers; 2) the state's abuse of credit in solar energy using; 3) the creation of "*jeb* (pity), *jon* (poor), *jak* (donating)" discourse on the villagers; 4) "romanticization" of the villagers' grievance through the distorted notion of sustainability to force villagers to rely on themselves. Complexity was exacerbated by attempts to claim credit citing internationally recognized award from the United Nations.

Such complexity was the results of the centralization of state's natural resource entitlement and management as well as the so-called "greenism" or the protection of land and natural resources rather than human beings. The research also finds that the struggle of the peoples in both cases involved legal processes and activism in order to regain their rights.

Keywords: land grabbing, Kaengkrachan, Nongtatam, World Heritage, UNPSA